

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Summæ Card. Toleti

Minucius, Genesisius

Sammieli, 1613

De nono præcepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41701

DE NONO præcepto.

*Non concupisces rem proximi
tui. Cap. 71.*

HOc præcepto Avaritia præcipuè prohibetur peccatum. Est autem Avaritia "appetitus dicitur vitiarum voluntarius & immoderatus. Dicitur "appetitus inordinatus, quatenus est contra iustitiæ, charitatis, libertatisque regulam. Et quidem, quando quis habet aliena bona, vel eodem modo illicito vult retinere aut appetit, quæ sibi non conveniunt, nec illi dari possunt, ut beneficia, officia, &c. quia illis indignus, peccat contra iustiti-

Quando verò quis est sic suis re-
bus intentus, vt etiam in necessita-
te, proximo subuenire nolit, peccat
contra charitatem, si autem extra
necessitatem, & de propriis, & su-
perfluis, alteri nolit subuenire, est
contra liberalitatem: sed duo pec-
cata priora ex genere suo mortalia
sunt, hoc verò frequētius veniale.

Quid Gabella, & quotuplex.
Cap. 72.

Gabella est tributum pu-
blicum à Principe in com-
munem vtilitatem exactū:
& est quadruplex. Vectigal, quod
dicitur à vehendo, quia ex merci-
bus quę in ciuitatem inuehuntur,
soluitur: quod & portorium vocāt,
quia in porta ciuitatis soluitur. Est
et Guidagiū, quod pro viā ducatu
solui debet, vt homo scilicet rutū à
larronibus iter habeat. * Tertia est

gabellas[defectu namque nomi-
nis, commune particulari applica-
mus] quæ soluitur ex iis, quæ
ciuitate venduntur, & emuntur.
Quarta, est Tallia, quæ est sum-
ma quædam pecuniarum, quæ
Princeps aliquando pro occurren-
tibus necessitatibus exigere solet.

De iustitia exigentis vectigalium
Cap. 73.

Circa primam Tributorem
ciem, quatuor necessa-
riè requiruntur. Primū, vt sit
sita ab habente auctoritate
nèpe à Papa, Cōcilio generali,
Imperatore, Regibus, vel Prince-
bus Italiæ, qui in temporali
subdantur, ita vt si alii præter
illos vectigalia exigant peccent
mortaliter, & excommunicentur
in Bulla Cœnæ. Secundum est
de mercimoniis tantum exigantur

non de iis: quæ in proprium vsum
invehuntur: de his enim vectigal
exigentes peccant mortaliter, &
excommunicationem Cœnæ Do-
mini incurrunt, vt supra lib. I.
cap. 29. Tertium, ne sine Papæ li-
centia alii Principes à Religiosis
exigant ex rebus ad eorum vsus
necessariis, secus de mercibus.
Quartum, quod gabella sit mode-
rata, ita vt non excedat tertiam
partem octauæ patris mercium,
ex quibus exigitur, vectigal verò
24. patrem

*De iustitia exigētis Guidagia. &
Tallias Cap 74i*

Guidagia nullus Princeps
deberet exigere, nam ipso
iure statū quisque sibi à la-
tronum incurfibus tutum habere
tenetur, quod si imponat, nec ta-
men prouideat periculis viato-
rum, tenetur damna in quæ

illi incurrunt sarcire: præterea gubdagia illa debent esse moderata, & à supremis principibus tantum exigi, sicut & pedagia, nam quod attinet ad primam speciem gabellæ, potest imponi etiam à Dominis non supremis, debent etiam habere alias circumstantias, de quibus capite præcedenti. Tallia autem non est imponenda nisi ob publicam utilitatem, & in graui necessitate, qua cessante, ipsa quoque cessare debet. In qua præterea habet seruandum est, ut qui pauperiores sunt, ab iis minus exigatur.

De iustitia soluentis gabellas.

Cap. 75.

DE fraudantes gabellas, penam si lege positas, soluere non tenentur ante iudicis sententiam, & iniustas non soluentes, non peccant, nec ad restitutionem tenentur. Sunt autem iniustas

quando defunt conditiones supra
positæ; quando verò sunt iustæ
debent solui, eademque est ratio
quando certum non est esse iniu-
stas, & qui secus facit tenetur ad
restitutionem. At parati soluere si-
ne fraude, si non soluunt quia ab
exactoribus non exiguntur, & mos
est, vt exigantur, non tenentur ip-
sis exactoribus offerre, præcipue si
parui sint momenti, aut eorum iu-
stitia dubia.

*Quid beneficiū, & quotuplex, &
qui conferant. Cap. 76. & 77.*

Beneficium est " ius percipi-
endi fructus ex bonis Deo
dicatis, clerico propter diui-
num officium competens. Et est
quadruplex: quædam quæ habent
animarum curam, & iurisdictionem
exteriolem vt Episcopatus, & ali-
quæ Abbatia, ac Prioratus. Quædam

quæ neutram habent, vt beneficia simplicia & Capellaniæ. Alia habent quidem iurisdictionem, sed non animarum curam. Quarto loco sunt, quæ curam animarum habent, sed non iurisdictionem, vt beneficia curata. Beneficium & præbenda differunt, nã illud tantum clerico, hæc etiam laico datur, qui Ecclesiæ inseruit: vel est pauper, aut de Ecclesia benemeritus. Papa confert beneficia de plenitudine potestatis. & vbiq; terrarũ, Ordinarius de iure beneficia suæ Diœcesis, nisi in contrarium, statutum vel consuetudo aliqua extet, Capitulum verò per se quando ordinarius est suspensus, vel excommunicatus, vel sede vacante beneficium iuris patronatus, vel quod solebat cum Episcopo conferre, vel si habeat eius rei priuilegium aliquod. Datur autem beneficium quatuor modis, Collatione, Resignatione,

Electione, & præsentatione, ex quibus prior ad superiores personas tantum pertinet, alii etiam ad alios.

Quomodo quis alteri debeat dare beneficia. Cap. 78.

Conferens beneficia aliquo dictorum modorum, duo observare debet; primū, ut det gratis, & absque pretio alicuius rei pecunia æstimabilis, alias esset simonia. Alterum ut det iustè, & digno, id est sanctis moribus instituto, atque ad tale officium exercendum idoneo, alioquin peccaret conferens, & ad restitutionem teneretur Ecclesiæ faciendam: Nec sufficit digno dare, si dignior adsit, nisi beneficium sit patrimoniale, aut ex propriis bonis constructum: tunc enim sufficit ut digno detur, altero digniori relicto: sed nec quando in aliis da-

tur digno, digniori relicto, est vlla obligatio ad restitutionem, sed tantum peccatum acceptionis personarum ibi interuenit.

De accipiente beneficium, & an plura recipere liceat. Cap. 79. 80. & 81.

Nullus beneficia iuste accipere potest, qui has iuris condiciones non habuerit.
 *Prima, vt sit Clericus, habens saltem primam Tonsuram. *Secunda vt sit legitimo matrimonio natus. *Tertia, quod debitam attingat aetatem, Episcopus annos 30. Curatus 25. Conc. Trid. sess. 23. c. 6. Clericus beneficiorum simpliciū, 14. *Quarta, vt careat iuris impedimento, i. excommunicatione, & irregularitate. *Quinta, vt sit scientia, probitate, & aptitudine praeditus sufficienti. *Sexta, vt aliud beneficium non habeat: nam

plura habere beneficia de se malū est, dist. 89. c. singula. Ante Concil. Trid. erant sex casus, in quibus plura retinere beneficia licebat, sed post, duo sunt tantum relictū.

* Primus, quando simplex ratione exigui fructus Curato vnitur.

* Secundus, quando ob eandem causam vni plura simplicia dantur: quare nunc vnus & idem, nec plures sedes Episcopales, nec plura beneficia curata, aut residentiā requirentia, vt sunt quæ iurisdictionem aut chorū habent, neque etiam plura simplicia quando vnum ad sustentationem sufficit pro ratione personæ, loci, & temporis habere potest. In parochiis verò que annexæ sunt Canonici, idem Concilium vult, vt Episcopus Vicarium perpetuum constituat, cum tertia parte fructuum. Cum dispensatione tamen Summi Pontificis ex causa legitima, qualis est quæ est in utilitatem

Ecclesiæ, qui plura beneficia habet
quæcunque illa fuerint, tutus erit
& in cōsciētia, & in foro exteriori.

Quid Pensio, & quotuplex.
Cap. 82.

Pensio est ius percipiendi fru-
ctus ex alieno beneficio. In
beneficio autē sunt duo, di-
gnitas ecclesiastica, quæ titulus vo-
cari solet. & ius percipiendi fru-
ctus ex bonis Deo dicatis, & hoc
à priori separatū dicitur Pensio, &
qui hoc ius habet, vocatur Pēnsio-
rius. Pensio triplex, téporalis spi-
ritualis & media. Téporalis datur
etiam laicis. militi. ac duci pro
Ecclesiæ militantibus & aliis Ec-
clesiæ negotia tractantibus. Spi-
ritualis datur Concionatoribus,
Parochis, & Sacristis, &c. Media
verò, ob resignationem, & cessio-
nem beneficii. Hæ autem pen-

siones á beneficio differunt: nam habens beneficium, tenetur singulis diebus horas canonicas recitare, non potest beneficium vendere, nec commutare pro pretio temporali, quamuis possit cum altero beneficio, vel dignitate spirituali, & si uxorem ducat, perdit beneficium. At Pensio temporalis, non obligat ad horas: potest vendi pro re temporali, non autem cum beneficio commutari ecclesiastico, nec per matrimonium perditur. Pensio spiritualis ad horas non cogit, sed tantum ad ministerium propter quod datur, non potest vendi, nec redimi. nec cum beneficio commutari, & per matrimonium perditur, si ministerium illud non possit cum matrimonio consistere. Pensio media, ad horas non ligat, sine Papæ licentia non potest vendi, qui tamen habet beneficium, redimere eam potest á pensionario si ipse velit, ei

soluendo pensionem quinque annorum non potest commutari cum beneficio, & iure ipso perditur per matrimonium, licet alicubi consuetudo sit in contrarium, sed perperam, & tales pensionarios obligavit Pius V. ad recitandas horas B. Virginis.

Quomodo licite pensio recipiatur. Cap. 38.

AD pensionem, ut licite possit percipi, tria requiruntur. *Primum. Papæ dispensatio, quam nullus alius prælatu dare potest. *Secundum, Causa legitima. Papa namque non est bonorum Ecclesiæ Dominus, sed dispensator: ideo si non adsit legitima causa, pensionarius non est tutus in conscientia, causæ autem huius rei legitimæ plures sunt. Prima, quando aliqui de beneficio litigant & interim Ecclesia priuatur min

stro, nam tunc beneficium datur
 habenti maiorem iustitiæ rationē,
 pensionem alteri assignando. * Se-
 cunda, in beneficiorum permuta-
 tione, in qua qui habet pinguius
 dat ex dispensatione pensionem
 illi, cui minus pingue contingit.
 * Tertia causa est ministerium ali-
 quod temporale ecclesię exhibitū.
 * Quarta, ministerium spirituale.
 * Quinta, ut detur de ecclesia bene-
 merito, ut magistris & conciona-
 toribus. * Sexta ut studentibus &
 futuris ministris ecclesię, ut prepa-
 rentur. * Septima Paupertas laico-
 rum, cui tamē illa clericorum præ-
 ferenda est. Demum causa pensio-
 num debet esse pia, & in commo-
 dum Ecclesię. Modus autem in-
 illi etiam requiritur, nempe ut nō
 sint nimis pingues, & tertiam be-
 neficij partem ad summum non
 excedant, ac deinde ut non ita cu-
 mulentur pensiones eidem, ut ho-
 minis decentem sustentationem

excedant. Vnde turpis abusus videtur in multis, inquit Toletus, qui supra conditionem & merita pluribus onerantur pensionibus,

Quid sit simonia, & quale peccatum. Cap. 84. & 85.

Simonia est studiosa voluntas contractandi pretio rem spiritualem. Spirituality sunt in quadruplici differentia, quaedam essentialiter, ut virtutes & dona Spiritus sancti, quaedam causaliter, ut septem Ecclesiae Sacramenta, Aqua benedicta, Catechismus, Exorcismus, & Chrismatis consecratio, quae sunt causa praedictorum. Quaedam effectiuè, ut concionari, cantare in choro, sepelire mortuos, &c. quae sunt operationes à spirituali potestate procedentes, & in Deum ordinata. Alia ex quadam conuersione, cum rebus spiritualibus, quae

rum alia ad officium spirituale ordinantur, vel ab eo dependent, vt beneficia ecclesiastica. Quædam ad spiritualia præparant, vt vasa sacra, vestes, candelæ benedictæ, cæpanæ, &c. nihil ergo horum licet aut emere, aut vendere, aut vllomodo contractare, pretio æstimabili pecunia, siue pretium illud sit à munere, siue à lingua, siue ab obsequio, alioquin Simonia cõmittitur, quæ de genere suo est mortale gravissimum contra illud Domini præceptum. Gratis accepistis, gratis date, Matth. 7. atque adeo contra ius diuinum, contra naturale verò quia in eo veditur quod non est venale, aut pretio æstimabile, nec vendentis vt qui sit tantum dispensator rerum spiritualium, ac præterea contra ius Canonicum, quamuis permutare beneficia sine Papæ licentia, & pensiones temporales, & medias vèdere, sit tantum iure canonico vetitum.

*De Speciebus Simonia. Cap.
86. & 87.*

Tres sunt Simoniae species,
Mentalis, Conventionalis,
Realis. "Mentalis est duplex
altera cum quis mente deliberata,
vult rem spiritualem pretio con-
tractare non, detinet tamen ad
actum externum, vel quia non po-
tuit, vel quavis alia de causa: altera
cum voluntati deliberatae additur
opus exterius, non exprimit tamen
id quod dat à se dari tanquam pre-
tium, nec intercedit vllum pactum
vel explicitum vel implicitum.
"Conventionalis est, cum pretium
ducitur in pactum, non sequitur
tamen operis consummatio ex vtra-
que parte, sed aut pretii solutio
aut beneficii deest translatio.
"Realis verò hæc omnia continet.
Quatuor dantur regulæ ad Simo-

niam rectè cognoscendam. * Prima, nunquam Simonia committitur, nisi quando aliquid datur tanquam verum pretium rei spiritualis, vnde si detur ad sustentationem ministrorum, vel per modum oblationis, aut Eleemosinæ, non est simonia, quod pro aliis est quoque obseruandum, vbi etiam notandum est semper esse simoniam quando pretium datur vel accipitur pro re spirituali, vt talis est, siue alioquin in se plus habeat de spirituali, siue minus & plus de temporalis. * Secunda est vbi datur pretium pro re, quæ licet aliquid habeat de temporalis, plus tamen habet de spiritali, ibi est simonia, vt ad conferenda Sacramenta. * Tertia. Cum pretium intercedit in mistis plus habentibus de temporalis, vt sunt calices, campanæ, organa, &c. nec illud pretiū datur pro spiritualitate, non est simonia, & ideo licet vendere &

emere calices etiam consecratos,
eodem pretio quo si non essent
consecrati.

*De Simonia in primo, & secun-
do genere spiritualium.*
Cap. 88.

Vendere & pretio contra-
ctare, quæ dicuntur essen-
tialiter spiritualia, ut virtu-
tum usus, vel operationes, est si-
monia, quamvis per modum E-
leemosynæ, vel spontaneæ largi-
tionis, aut sustentationis, aliquid
liceat dare oranti, ieiunanti, audi-
enti sacrum, &c. *Secundo huius-
modi inter se commutare, ut audi-
te alterius confessionem ut audiat
tuam, non est simonia: nam talis
commutatio non est iure diuino,
neque positivo prohibita, quare
Conradus, q. 4. sent. distin. 24.
ar. 3. vbi contrarium scripsit, non

recipitur. *Tertio nec simonia est pro usu virtutum naturalium, vel eorum labore aliquid accipere, ut ad docendam etiam Theologiam. Quarto, nec pro labore Sacramentorum administrationem antecedenti, vel pro obligatione, qua sacerdos se obligat sacrum administrare, tunc enim tantum suam libertatem vendit. Pro labore autem, tali administrationi annexo, nihil accipere licet, quia vnum & idem est cum ipsa re spirituali, nisi detur vel per modum sustentationis, tunc enim dari potest etiam habenti aliunde reditus, si ratione illorum non teneretur ministrare Sacramenta, ex officio. vel per modum oblationis, aut gratitudinis, &c. Episcopi verò pro collatione ordinum, vel dimissionis, aut sigillo etiam à sponte offerentibus, nihil accipere possunt: sicut neque à Notario pro suo officio ex Trid. sess. 21. Cap. 1. quin imo

& candelæ non sine periculo dan-
tur. Notarii similiter nihil accipere
debent pro simili negotio, nisi ubi
consuetudo fuerit in contrarium,
ante concilium, aut si salarium nõ
habeant, & tunc quod accipiunt,
non debet excedere decimam v-
nius aurei patrem pro dimissoriis
& aliis.

*De simonia in tertio genere spi-
ritualium, Cap. 86.*

IN tertio genere rerum spiritua-
lium, reponuntur, quæ sunt à
potestate spirituali, vt supra
cap. 84. quales sunt in voto dispen-
sare, iuramenta relaxare, à censu-
ris absoluerè, & templa consecra-
re: pro quibus non licet Episcopis
quidquam accipere, vel tanquam
pretium, vel per modum sustenta-
tionis, si aliunde habent sustenta-
tionis redditus, sed tantum si spõ

te aliquid offeratur. Tempore tamen visitationis, ne quidem munera ita oblata possunt accipere, nisi pro victu, eoque moderato & frugali, Trid. Sess. 24. c. 3. & c. 6. ubi statuit, vt dispensationes in matrimonio gratis fiant. Nunquã tamen murmurandum contra Papam, quando ex iis pecunias exigat, quia plurimum indiget tanta in Ecclesia maiestas: & quia interdum datur pecunia in pœnæ satisfactionem, vel per modum compositionis, seu commutationis, nã qui petit ab onere legis alicuius liberari, iustè potest alicui leuiori oneri pecuniæ subiici. Pro missa non licet pretium accipere, potest tamen aliquid accipi per modum sustentationis, aut oblationis, & de eo etiam pactum iniri secluso scandalo, & hoc maxime si sacerdos sit pauper. Pro Religionis ingressu aliquid dare, vel accipere est Simonia, quamuis aliquid da-

ri possit monasterio pauperi ratione victus & recipi gratis oblatum sine labe Simonia, imo vero & de eo pacisci licet, demum quae plus habent de temporalibus quam spiritualibus, ut officia catorum, vestes sacrae, Calices &c. vendi possunt etiam in usus profanos, modo prius frangantur, & nihil amplius accipiatur ratione consecrationis.

De simonia beneficiorum, & officiorum, quae in quarto genere rerum spiritualium committitur. Cap. 90.

Vendere aliquid horum pecunia, vel aliquo alio pecunia aestimabili, seu emere, est Simonia: unde qui daret aliqui beneficium hac conditione, ut eius soror fratri suo nuberet, & hoc pro pretio, esset Simoniacus, si vero daret ratione gratitudinis, quomodo famulis etiam Episcopi.

porum talia darisoleant: Simoniam
haud committeret. Dare pretium
pro beneficii collatione, resigna-
tione, vel possessione, est Simonia,
imo & pro interuentione, vt bene-
ficiam alicui conferatur, quam
incurrit etiam, qui ius patronatus
emit, aut vendit, nisi id fiat ratio-
ne temporalis annexi, & ratione
illius, nihil amplius accipiatur.
Quando tamen electio est nimis
perniciosa ecclesie, posset dari
pecunia ne fieret, vt si Cardi-
nales vellent eligere Pontificem
iniquum vel hæreticum, inquit
Caiet. & si non reperiretur nisi
vnus dignus, qui in Papam pos-
set eligi, posset dari pecunia, vt
talis eligeretur, sine Simoniae
culpa, vt Sotus addit, item Si-
monia est emere ius ad benefi-
cium, at non redimere vexatio-
nem post beneficium obtentum, vel
ante dare pecuniam, vt vis & fraus,
propellatur, sicut neque vere il-

le esset Simoniacus, qui fide pecuniam promitteret pro beneficio accipiendo, animum tamen non haberet eam dandi.

De Simonia in permutatione & locatione. Cap. 91.

Permutare spirituale cum temporali officio, vel cum spirituali, quod maiori ex parte temporale est, vel cum pensione, aut beneficio cum beneficio sine superioris licentia, etiam petita, sed non obtenta: Simonia est: quae Simonia etiam interuenit, quotiescunque in ea permutatione inuenitur aliquid datum per modum pretii, ut si quis quia aliud beneficium est dignius, aut pinguius, perciscatur de pecunia aliqua, vel modo alio pecunia aestimabilis super accipiendo. Et per superiorum rem hic intelligimus eum, qui potest beneficia conferre.

care similiter iurisdictionis potestatem, seu vices spirituales, est Simonia. Non tamen locare, aut vendere obventiones, & oblationes Ecclesiasticas, vt fructus qui sibi ex iurisdictione cōtingunt si fiat ad concessum tempus, videlicet ad triennium, vel nouennium, & quanquam nullo iure prohibitū sit. vt tales fructus locentur ad vitam locantis, id tamen honestum non est.

*De Simonia, & Pensionibus, ac
pœna Simoniaci. Cap. 92.
& 93.*

Pensionibus, quæ loco beneficiorū dantur, vt pro adiutorio in officio spirituali, non licet vendere, vel emere, at quæ dantur ob seculare officium erga Ecclesiam, vendi, & emi possunt. Licet autē pēnsiones quæ dantur ob resignationē alicuius beneficii, redi-

mi queant, sine Simonia, etiam si
ne alia facultate, non tamen licet
eas emere vel vendere, cum sit ma-
nifestum Simonie vitium, sicut
neque licet resignare beneficium
retenta pensione cum pacto redi-
mendi pensionem. Pœna Simo-
niaci est quadruplex, sed duæ spe-
ciales, excommunicatio papalis, &
beneficii empti, vel venditi priva-
tio, cum obligatione restituendi
pecuniam acceptam. Huiusmodi
autem pœnæ non dantur Simo-
niaco mentali, neque conuencio-
nali, nisi in vno casu, nempe quan-
do iam datum est beneficium, et
pecunia nondum sit soluta, nam
secus quando pecunia est data, sed
beneficium nõdum est traditum,
vel quando intercessit solum pe-
cunium, sed nulla traditio, pœnæ
læ non incurruntur. Imo vero
nec in vllò casu ob Simoniam con-
uentionalẽ illas incurrere, satis pro-
babile est; propter autores qui

sentiunt, incurruntur vero semper
propter Realem, & tunc benefici-
um relinquendum est in mani-
bus conferentis, & pecunia
dada pauperibus vel Eccle-
siæ. Quæ de decimo præ-
cepto dicenda forent,
vide in sexto cõ-
pendiose col-
lecta.

Finis Libri Quinti.

